

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

*ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՅ*

*ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ*

Հետազոտության թեման՝ Ուսուցչի առարկայական և մասնագիտական գիտելիքների ու հմտությունների կատարելագործումը ստեղծագործական և հետազոտական աշխատանքներում

Առարկան՝ Մաթեմատիկա

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Միեր Մկրտչյան

*Ուսումնական հաստատություն՝ ԸՇՀԱՀ Մ.Աբեղյանի անվան
N3 ա/դ*

Երևան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ _____	3
1. ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ _____	4
2. ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԱՏԵՍԱՎՈՐՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԵՎ ՀՄՏՈՒԹՅՆՆԵՐԻ ԶՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑ _____	11
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ _____	15
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ _____	16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի կրթական համակարգում ընթացող բարեփոխումների արդյունավետությամբ է մեծապես պայմանավորված մեր երկրի ապագա զարգացումը: Կրթական բարեփոխումների խելամիտ իրականացումը և արդյունքներն էլ ավելի կարևոր են, եթե հաշվի առնենք, որ դրանք (Կրթակարգ, հանրակրթության պետական չափորոշիչներ, դասագրքեր, ուսուցիչների մասնագիտական զարգացում, ավագ դպրոցի ձևավորում): Հայաստանի ապագան լրջորեն կվտանգվի, եթե կրթական բարեփոխումների արդյունքում չձևավորվի արժեքավոր մարդկային կապիտալ, որը կկարողանա զարգացնել երկրի տնտեսությունը: Միջազգային փորձը վկայում է, որ կրթության ոլորտում հաջողության հասնելու համար կարևոր է ունենալ բարձրակարգ ուսուցչական կազմ և ժամանակի պահանջներին համապատասխանող, աշակերտների սովորելու ցանկությունը խթանող բովանդակություն: Եթե կրթական համակարգը չունենա բարձրակարգ մանկավարժական կազմ և որակյալ ուսումնական բովանդակություն, ապա հասարակությունը իր կրթական պահանջմունքները բավարարելու է դպրոցից դուրս, իսկ վերջինս դառնալու է ձևական և անարդյունավետ հաստատություն: Սույն հետազոտության առաջին գլխում ներկայացվում են Հայաստանի հանրակրթության մի շարք առանցքային ցուցանիշներ և խնդիրներ: Երկրորդ գլուխներում ներկայացվում են այդ ցուցանիշների վրա ազդեցություն գործած երկու կարևոր գործոններ՝ ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը և փորձի փոխանակումը:

1. ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՄԱՄՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

«Ուսուցչի մասնագիտական զարգացում» եզրույթը տարբեր երկրներում տարբեր կերպ է մեկնաբանվում՝ պայմանավորված այն հանգամանքով, թե ուսուցիչներն ինչ կրթություն են ստանում մինչև ուսուցչի աշխատանքին անցնելը: Որքան էլ բարձրագույն մասնագիտական կրթությունը որակյալ լինի, այն չի կարող պատրաստել ուսուցիչներին հետագա մասնագիտական ողջ գործունեության ընթացքում մարտահրավերներին դիմակայելու և հարափոփոխ պահանջները բավարարելու համար: Հետևապես կրթության համակարգում կարևոր հիմնախնդիր է ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման տարատեսակ հնարավորությունների ստեղծումը, որը կնպաստի որակյալ մանկավարժական մասնագիտական ներուժի ձևավորմանը: Ուսուցչի մասնագիտական զարգացումը սահմանվում է որպես մասնագիտական ծրագրերի ու միջոցառումների ամբողջություն, որը նպատակ ունի համալրելու նրա գիտելիքները, կարողությունները, հմտությունները, փորձառությունը և մասնագիտական գործունեությանն անհրաժեշտ մասնագիտական ու անձնային այլ որակները: Այն ներառում է ուսումնառության ֆորմալ (միջին, բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն), ոչ ֆորմալ (որակավորման ու վերաորակավորման դասընթացներ, վերապատրաստումներ, գիտաժողովներ, աշխատաժողովներ, այլ ուսումնական հաստատություններ և կրթական տարածքներ ճանաչողական այցեր, գործընկերային գնահատում, մասնագիտական ցանցերին անդամակցություն) և ինֆորմալ (գործընկերների հետ ինֆորմալ քննարկումներ, մասնագիտական հետաքրքրությունների շրջանակում հետազոտությունների իրականացում, մասնագիտական գրականության ընթերցում) ուսուցման եղանակների միասնությունը, որը հարստացնում է ուսուցիչների դասավանդման փորձն ու նպաստում ուսուցման գործընթացի արդյունավետության բարձրացմանը: ՀՀ-ում կրթության ոլորտը կարգավորող օրենսդրական դաշտի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ վերջին տարիներին ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման գործընթացին առնչվող օրենսդրական

կարգավորումներում փոփոխություններ ու լրացումներ են կատարվել, և շարունակվում են այս գործընթացին առնչվող բարեփոխումները: Մասնավորապես, լրամշակվել է «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքը, ընդունվել են «Ատեստավորման ենթակա ուսուցչին վերապատրաստող երաշխավորված կազմակերպությունների ցանկի ձևավորման կարգը հաստատելու մասին» և «Հերթական ատեստավորման ենթակա ուսուցիչների վերապատրաստման չափորոշիչը և օրինակելի ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի հրամանները, «Ուսուցիչների կամավոր ատեստավորման, կամավոր ատեստավորման արդյունքով ուսուցչի դրույքաչափի և դրան հատկացվող հավելավճարի տրամադրման, կամավոր ատեստավորման հանձնաժողովի ձևավորման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծը և մի շարք այլ ենթաօրենսդրական ակտեր: ՀՀ-ում ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման հիմնախնդիրները բացահայտելու նպատակով սույն հետազոտության շրջանակում իրականացված հարցմանը մասնակցել է ՀՀ հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների 432 ուսուցիչ: Ուսումնասիրությունը փաստում է, որ ՀՀ-ում ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման հիմնական ձևը ատեստավորմանը նախորդող վերապատրաստումներն են: Հարցվածները հիմնականում վերապատրաստումներն արդյունավետ են որակել, սակայն առանձնացրել են նաև վերապատրաստումների մի շարք թերություններ՝ ոչ մատչելի ուսումնական նյութեր, գործնական աշխատանքների սակավություն, վերապատրաստող մասնագետի ոչ բավարար փորձ, մասնագիտական գործունեության բարելավմանն անհրաժեշտ ոլորտային տեղեկատվության պակաս: Վերապատրաստումների թերությունների թվում ուսուցիչներն առանձնացրել են նաև ուսուցման ոչ ժամանակակից մեթոդների ու միջոցների կիրառումը, ինչպես նաև առանձին դեպքերում ներկայացված դասավանդման մեթոդների գործնականում կիրառելու անհնարինությունն ու ցածր արդյունավետությունը: Ըստ հարցվածների՝ հիմնականում վերապատրաստումների կազմակերպման և իրականացման

գործընթացներում հաշվի չեն առնվում ուսուցիչների գիտելիքներն ու անհատական կարիքները, քանի որ չեն իրականացվում այդ կարիքների գնահատում ու դրա հիման վրա ուսուցիչների՝ ըստ մասնագիտական կարիքների խմբավորում: Եթե անգամ առանձին դեպքերում նշված գործողություններից մեկը կամ մի քանիսն իրականացվում են վերապատրաստումներից առաջ, ապա դրանք այնքան էլ մեծ արդյունավետություն չեն ապահովում:

Մասնագիտական զարգացման ծրագրերի ընտրությունը պայմանավորող հիմնական գործոնների թվում ուսուցիչներն առանձնացրել են վերապատրաստման նյութերի բովանդակությունն ու դասավանդող մասնագետի փորձը: Հարկ է նկատել նաև հետևյալ օրինաչափությունը. վերապատրաստման նյութերի բովանդակությունն ու դասավանդող մասնագետի փորձը հարցման մասնակիցները ներկայացրել են նաև որպես վերապատրաստումների հիմնական թերություն: Հետևապես, ուսուցիչներն իրենց փորձի հիման վրա առաջարկում են մասնագիտական զարգացման ծրագիրն ընտրելիս նախևառաջ բավարար տեղեկություն ունենալ ուսումնասիրվող թեմաների ու դասավանդող մասնագետի փորձի մասին: Մասնագիտական զարգացման ծրագրերին ուսուցիչների մասնակցությունը խոչընդոտող հիմնական գործոններից են եղել ուսուցիչների ոչ բավարար ազատ ժամանակը, ծրագրի անցկացման ժամանակաշրջանը, ծրագրի անցկացման վայրը, տնօրենի կողմից ուսուցչի՝ ծրագրի մասնակցությանը դեմ լինելը, ոչ բավարար ֆինանսական միջոցները, ծրագրի մասնակցության դեպքում հետազայում դասերը լրացնելու պահանջը: Կարելի է եզրակացնել, որ անհատական, ինստիտուցիոնալ և 53 համակարգային մակարդակներում առկա են մի շարք գործոններ, որոնք խոչընդոտում են ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը, այդ թվում՝ նաև մասնագիտական զարգացման ծրագրերին մասնակցությունը: Ըստ հետազոտության արդյունքների՝ ուսուցչի մասնագիտական զարգացումը խթանող հիմնական գործոններն են ինքնակրթվելու շարժառիթներն ու համագործակցային առողջ միջավայրը, որը կարող է նպաստել կրթական նորարարությունների ստեղծմանն ու

մանկավարժական առաջավոր փորձի տարածմանը: Ուսումնասիրությունը փաստում է, որ ՀՀ-ում ինստիտուցիոնալ մակարդակում բացակայում է ուսուցիչների մոտիվացման համակարգը: Ուսուցչի մասնագիտական զարգացումը խթանող գործոնների շարքում առանձնացվել են նաև վերապատրաստող փորձառու մասնագետների առկայությունը, ֆինանսական խրախուսումը, մանկավարժական գործունեության նկատմամբ հետաքրքրվածության բարձր մակարդակը, ուսումնական հաստատությունում նորարարությունների խրախուսումն ու աջակցությունը: Ենթադրաբար ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման համար կարևոր է և՛ արտաքին, և՛ ներքին մոտիվացիան:

Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման համատեքստում դասալսումների կարևորությունը հաշվի առնելով՝ հարցման մասնակիցները նշել են, որ իրենց դպրոցներում իրականացվում են դասալսումներ ուսուցիչների, մասնախմբի ղեկավարի, տնօրենի և փոխտնօրենի կողմից: Հարկ է նշել, որ դեռևս բացակայում են վերոնշյալ դասալսումների արդյունավետության գնահատման մեխանիզմները, որոնք հնարավորություն կտան պարզելու՝ որքանով են դրանք նպաստել ուսուցիչների կատարողականի բարելավմանը: Բացի դրանից՝ չկան դասալսման ու դրա արդյունավետության գնահատման վերաբերյալ հատուկ դասընթացներ կամ ռուբրիկներ: Ուսուցչի մասնագիտական զարգացման գործընթացում կարևորելով ոլորտային հետազոտությունների իրականացումը՝ պետք է նշել, որ հարցմանը մասնակցած 432 ուսուցչից միայն 30-ն ունի տպագրված (թվով՝ ընդամենը 38) գիտական աշխատանք: Կարելի է ենթադրել, որ ուսուցիչներն անհատական կամ խմբային մակարդակում շատ քիչ են զբաղվում ոլորտային հետազոտություններով, իսկ զբաղվելու դեպքում էլ դրանք չեն տպագրում: Հարկ է նշել, որ համաձայն «Հերթական ատեստավորման ենթակա ուսուցիչների վերապատրաստման չափորոշիչը և օրինակելի ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի N 367 Ա/2 հրամանի (ընդունված 04.03.2022)՝ վերապատրաստման ծրագրի պարտադիր բաղադրիչներից է դարձել հետազոտական աշխատանքի իրականացումը՝ ըստ առաջարկվող թեմաների [3]:

Ենթադրաբար վերապատրաստման ծրագրում այս բաղադրիչի ներառումը միտված է նպաստելու ուսուցիչների հետազոտական հմտությունների զարգացմանն ու հետազոտական աշխատանքներ իրականացնելու շարժառիթների ձևավորմանը: Ուսումնասիրությունը փաստում է, որ ՀՀ-ում ուսուցիչները մասնագիտական զարգացմանն ուղղված ֆորմալ միջոցառումներին հազվադեպ են մասնակցում և առավել հաճախ մասնակցում են ոչ ֆորմալ միջոցառումներին: Սակարելի է պայմանավորել ուսուցիչների գերծանրաբեռնված աշխատանքային գրաֆիկով. հարցվածների 80 %-ը և ավելին նշել են, որ դասերից հետո կարիք է լինում արտաժամյա աշխատանք իրականացնելու հետևյալ նպատակներով՝ գրավորների ստուգում, հաջորդ դասի պլանավորում, միջոցառումների կազմակերպում, ծնողական ժողովներ, ուսումնական նյութերի պատրաստում, դասամատյանների լրացում և ցածր առաջադիմություն ունեցող աշակերտների հետ պարապմունքների անցկացում:

Իրականացված ուսումնասիրության արդյունքները փաստում են, որ չնայած ՀՀ-ում ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման գործընթացներին առնչվող բարեփոխումներին՝ այնուամենայնիվ առկա են ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման արդյունավետ իրականացումը խոչընդոտող մի շարք հիմնախնդիրներ: Դրանք պայմանավորված են թե՛ ներքին (ուսուցչի մասնագիտական մոտիվացիայի ցածր մակարդակ, գործընկերների հետ ոչ հաճախակի համագործակցություն, ժամանակի սղություն) և թե՛ արտաքին (ուսուցչի ցածր աշխատավարձ, սթրեսային և գերծանրաբեռնված աշխատանք, հասարակության մեջ ուսուցչի աշխատանքի ցածր վարկ, նյութական և ոչ նյութական խրախուսման մեխանիզմների ոչ բավարար մակարդակ և/կամ բացակայություն) մի շարք գործոններով: ՀՀ-ում ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման վերոնշյալ հիմնախնդիրների լուծման նպատակով առաջարկվում են տարաբնույթ փոփոխություններ, մասնավորապես .

անհատական մակարդակում.

- ուսուցիչների կողմից անհատական և/կամ խմբային ոլորտային հետազոտությունների հաճախակի իրականացում՝ բացահայտելու և տարածելու մանկավարժական առաջավոր փորձը գործընկերների շրջանում,

- վերապատրաստող մասնագետների հետ հետադարձ կապի ապահովում և վերապատրաստումների գնահատման մեխանիզմների կիրառում՝ պարզելու դրանց արդյունավետությունն ու բարելավման հետագա քայլերը,

- մասնագիտական գործունեության ինքնագնահատում և շարունակական ինքնակրթության իրականացում,

ինստիտուցիոնալ (դպրոցի) մակարդակում.

- ուսուցիչների նյութական (պարգևատրում, հավելավճար) և ոչ նյութական (աշխատանքի արդյունավետության գնահատման համակարգի կիրառում, հետադարձ կապի ապահովում, մասնագիտական զարգացման հնարավորությունների ընձեռում) խրախուսման մեխանիզմների մշակում ու ներդնում,

- մանկավարժության մասնագիտության կրթական ծրագրեր իրականացնող բուհերի ու դպրոցների համագործակցության շրջանակների ընդլայնում՝ մանկավարժական լավագույն փորձը բացահայտելու և տարածելու նպատակներով,

- դասալսումների արդյունավետության գնահատում ու կատարողականի ցածր ցուցանիշներ ունեցող ուսուցիչներին մասնագիտական խորհրդատվության և աջակցության ցուցաբերում գործընկերների կողմից,

- հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում սկսնակ ուսուցիչներին առավել փորձառու մասնագետների և մենթորների կողմից

ուղղորդված մասնագիտական խորհրդատվության տրամադրման մեխանիզմների ստեղծում ու կիրառում,

- հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում առավել հաճախակի վերապատրաստումների կազմակերպում և ուսումնասիրվող մեթոդների կիրառում կոնկրետ դասարաններում,

սլետական մակարդակում.

- կրթության ոլորտի բարեփոխումների պլանավորման և իրականացման գործընթացներում ուսուցիչների ներգրավվում ու ոլորտի բարեփոխումների վերաբերյալ իրազեկվածության մակարդակի բարձրացում համապատասխան միջոցառումների միջոցով,

- ուսուցիչների շարժունության և մասնագիտական զարգացման պայմանների շրջանակի ընդլայնում,

- ուսուցիչների աշխատավարձերի և աշխատանքային բեռնվածության ու գրաֆիկների վերանայում,

- ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման ու առաջխաղացման փոխկապակցված՝ նյութական և ոչ նյութական խրախուսման մեխանիզմների մշակում ու կիրառում,

- վերապատրաստումներից առաջ ուսուցիչների կոմպետենցիաների գնահատում և մասնագիտական անհատական կարիքների բացահայտում,

- ուսուցիչների վերապատրաստումների բովանդակային փոփոխությունների իրականացում և արդիականացում, ինչպես նաև վերապատրաստման դասընթացներում առավել փորձառու վերապատրաստողների ներգրավվում:

2. ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԱՏԵՍԱՎՈՐՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ և ՀՄՏՈՒԹՅՆՆԵՐԻ ԶՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑ

Վերապատրաստում

Ուսուցիչների վերապատրաստումն իրականացնում են ՀՀ կրթության և գիտության 4 նախարարության կողմից երաշխավորված մի շարք կազմակերպություններ: Վերապատրաստումը ֆինանսավորվում է պետական բյուջեից և այլ միջոցներից, օրինակ՝ միջազգային դրամաշնորհային ծրագրերից: Վերապատրաստումը պարտադիր է ատեստավորում անցնելու և մասնագիտական շարունակական աճի համար: Ուսուցիչները պետք է 5 տարին մեկ պարտադիր վերապատրաստում անցնեն ատեստավորման գործընթացին մասնակցելու համար:

Ատեստավորում

Ուսուցիչների ատեստավորումն իրականացվում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից կազմված հանձնաժողովների միջոցով՝ դպրոցի տնօրենի կողմից ներկայացված ուսուցիչների գնահատման համար: Պարբերական (5 տարին մեկ անգամ) ատեստավորումը պարտադիր է դպրոցում աշխատանքը շարունակելու համար: Ատեստավորումը կատարվում է ուսուցչի ստացած կրեդիտների հիման վրա, որոնք գոյանում են հետևյալից.

- վերապատրաստման դասընթացի ավարտում.
- տեղեկանք-երաշխավորագիր դպրոցի, և այլ շահառուների կողմից.
- անհատական մասնագիտական արդյունքների ամփոփում:

Ատեստավորման արդյունքների հիման վրա ուսուցիչը կամ շարունակում է դասավանդել դպրոցում, կամ հեռացվում: 2012 թվականի տվյալներով՝ Հայաստանի ուսուցիչների մեկ երրորդն ատեստավորվել է:

Որակավորման տարակարգի շնորհում

Որակավորման տարակարգը (քառաստիճան համակարգ) շնորհվում է հատուկ այդ նպատակով կազմավորված հանրապետական հանձնաժողովի կողմից՝ ելնելով ուսուցչի գիտելիքներից, հմտություններից և կարողություններից: Ուսուցիչը պաշտոնական փաստաթղթերի հետ միասին ներկայացնում է իր մասնագիտական վարպետության մասին դպրոցի տնօրենից տրված տեղեկանք, որն անհրաժեշտության դեպքում կարող է հավաստվել ՀՀ ԿԳՆ Կրթության ազգային տեսչության կողմից: Որպես խրախուսում՝ ուսուցչի աշխատավարձը բարձրանում է 10-50% չափով՝ կախված տարակարգի աստիճանից: 2012-ի տվյալներով՝ ուսուցիչների շուրջ 1.8%-ը ստացել է տարակարգի առաջին (ամենացածր) աստիճան:

Առկա խնդիրները

Հանրակրթության ներկայիս համակարգը չունի համապարփակ մեխանիզմներ ուսուցչի վերապատրաստման արդյունավետությունը շարունակական դիտարկման և գնահատման միջոցով ապահովելու համար.

- Առկա է ուսուցիչների ատեստավորումը և որակավորման տարակարգի շնորհումը հավաստող անկողմնակալ մեխանիզմների որոշակի պակաս: Քանի որ ատեստավորման նպատակով գնահատման գործընթացը հաճախ միայն ձևական բնույթ է կրում, ուստի խիստ հազվադեպ են ուսուցիչներին աշխատանքից ազատելու դեպքերը. հանգամանք, որը վտանգում է վերապատրաստման մեխանիզմի արդյունավետությունը:

- Մասնագիտական աճի մեխանիզմները և չափորոշիչները չափազանց սերտ կապված են տեղական դասագրքերի հետ և չեն արտացոլում համաշխարհային լավագույն փորձը: Որակավորումը չի ենթադրում միջազգային քննություն հանձնելու անհրաժեշտություն:

- Որակավորման տարակարգի շնորհումը ուսուցչից չի պահանջում ցուցադրել բարձրակարգ գործառնություններին և նոր պարտականություններին հատուկ ունակություններ:

- 10-50% աշխատավարձի աճը համեմատաբար աննշան ազդեցություն ունի բազային աշխատավարձի ցածր լինելու պատճառով: Սա սահմանափակում է ֆինանսական 5 խթանները որակավորման բարձրացման համար:

Ուսուցիչների մասնագիտական աճի խթանումը

Դպրոցական համակարգի համաշխարհային լավագույն օրինակները, որոնք արձանագրել են նշանակալի, կայուն և համատարած բարելավում, ունեն մի քանի ընդհանուր մոտեցում՝

- ուսուցիչների համագործակցությունը, փորձի փոխանակումը և իրենց գործընկերների առաջընթացին նպաստելու պատրաստակամությունը.

- դպրոցների և կրթական համակարգը կարգավորող կենտրոնի միջև միջանկյալ օղակի առկայությունը, որը հեշտացնում է հաղորդակցությունը, օրինակ՝ մարզային հաստատություն, որը պատասխանատու է տեղական հանրակրթական համակարգի որոշակի ոլորտների համար (սա հնարավորություն կտա դպրոցներին ավելի արդյունավետ տեղաբաշխել ռեսուրսները և փորձի փոխանակում կատարել).

- ուսուցիչների գնահատման գործընթացի իրականացումը՝ մասնագիտական առաջխաղացման ուղիները և խթանումը բացահայտելու նպատակով (սա ուղղակիորեն մոտիվացնում է ուսուցիչներին՝ խթանելով նրանց մասնագիտական աճը):

Մասնագիտական զարգացումը և ուսուցիչների գնահատումը

Անհատական զարգացման և գործընկերների հետ համագործակցության միջոցով բարձր որակավորման հասած ուսուցիչը մեծ արժեք է դպրոցական

համակարգի համար: Այս մոտեցումը բնորոշ է զարգացած դպրոցական համակարգերին, որոնք օգտագործում են այդ ուսուցիչների հմտությունները՝ տալով նրանց հավելյալ պարտականություններ, ինչպիսիք են ուսումնական պլանի մշակումը և գործընկերների վերապատրաստումը: Ավելին, մասնագիտական զարգացման ուղին մի մեխանիզմ է՝ ներդրած ավանդի համար ուսուցիչներին խրախուսելու և համապատասխան վարձատրություն ապահովելու համար: Այս նպատակով մշակվում է կարիերայի բազմաստիճան համակարգ, որտեղ յուրաքանչյուր մակարդակի համար սահմանված են որոշակի պարտականություններ և խրախուսումներ:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ընդհանուր առմամբ՝ չկա ուսուցիչների զարգացման կամ կրթության որակի կատարելագործման լոկ մեկ արդյունավետ ռազմավարություն: Հաստուկ նպատակները, որոնք համապատասխանեցված են տվյալ երկրի սոցիալ-մշակութային պայմաններին և յուրահատուկ միջավայրին, կարևոր նշանակություն ունեն ամենաարդյունավետ մոտեցման մշակման և կիրառման գործում: Համակարգի ընտրությունն ու արդյունավետությունը կախված են մի շարք գործոններից, օրինակ՝ դպրոցական համակարգի ներկայիս վիճակից և իրականացման համար ներդրվող ռեսուրսների ծավալից:

Հայաստանում ուսուցիչները, որպես կարևորագույն ազգային ռեսուրս, ցածր են գնահատվում բազմաթիվ առումներով: Սա իր բացասական ազդեցությունն է ունենում դպրոցական կրթության որակի վրա:

Սույն հետազոտության արդյունքների վրա հիմնվելով ներկայացնում ենք հետևյալ առաջարկությունները՝

1. Բացահայտել և համախմբել վերջին տարիների մասնագիտական զարգացման ծրագրերի արդյունքում դասարաններում հաջողության հասած ուսուցիչներին և տարածել նրանց փորձը: Հաջողության օրինակները կարող են ոգևորել ուսուցիչներին կիրառելու նոր մոտեցումները:
2. Իրականացնել Հայաստանի հանրակրթության ցուցանիշների համակարգային հավաքագրում և վերլուծություն՝ հասկանալով, թե որ ցուցանիշներով է Հայաստանն առաջընթաց կամ հետընթաց արձանագրել:
3. Ուսուցիչներին ցուցաբերվող մասնագիտական աջակցությունն առավել օգտակար և թիրախային դարձնելու համար բոլոր ուսուցիչների համար չիրականացնել միանման դասընթացներ: Իրականացնել ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման թեմատիկ դասընթացներ՝ հիմնվելով ուսուցիչների կարիքների և մասնագիտական պատրաստվածության վրա:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Հայաստանի Հանրապետության կրթության զարգացման 2011-2015թթ. պետական զարգացման ծրագիր
2. Մելիքյան, Գ., Գալոյան, Ս. Չափորոշչահեն կրթությունը Հայաստանի Հանրապետությունում, Մանկավարժություն, թիվ 5, 2011թ
3. Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական վիճակը 2010 թվականին, Երևան, 2011
4. Sahlberg, P., Finnish Lessons, Teachers College Press, 2013